

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת פקודי תשפ"ב

התורה - לבו של העם היהודי

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת בת-שבע

בתוך שאר חולי ישראל

פרנס השבוע

לזכות בתו הבכורה של התורם
לזיווג הגון בקרוב

להנצחות: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אלעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

		ירושלים	
052-760-2289.....	גבעה B	054-844-7327.....	קרית היובל
	ערים אחרות	052-266-9937.....	קרית משה
054-853-5670.....	אלעד	02-650-2327.....	רוממה-המ"ג
054-662-2428.....	אשקלון		רחוב אהליאב 21/32 (בתוך התיבת דואר)
052-716-9528.....	אופקים		רחביה
08-864-6516.....	אשדוד	02-586-0088.....	רמות
03-570-3134.....	בני ברק	058-718-5065.....	רמת אשכול
055-674-8959.....	בני ברק (ר"ע וחזון איש)	050-412-7721.....	רמת שלמה
058-323-6584.....	בני ברק (קרית הרצוג)		בית שמש
054-851-9014.....	ברנפולד	055-677-8301.....	קריה
058-322-0251.....	גבעת זאב	053-232-1710.....	רמב"ש א'
02-534-2467.....	טלסטון	052-767-4151.....	רמב"ש ג'1
052-447-4126.....	מודיעין	054-842-7664.....	רמב"ש ג'2
054-844-1570.....	נתיבות	052-763-4167.....	רמב"ש ד'
08-974-3086.....	קרית ספר	052-710-9132.....	רמת אברהם
052-760-6491.....	רכסים		ביתר עילית
		058-324-5544.....	גבעה A

לבירורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

אנו זקוקים מאוד לתרומות. נבקש מאוד מכל מי שנהנה מהחוברת כל שבוע
שייתרום לפחות סך 10 ש"ח לחודש

הנצחת מדור שו"ת - 200 ש"ח

הנצחת "ביאורים על סדר התפילה" - 250 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 750 ש"ח

פרנס השבוע (יותר משלושת אלפים חוברות!) - 1500 ש"ח
להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס
או בנדריים פון: 03-763-0585
קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 120

הדפסה - גרפון MAT 02-5337722

תורת אביגדור

פרשת פקודי תשפ"ב

התורה - לבו של העם היהודי

בית גנזי המלך

"וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן" (שמות מ, ז). היה זה היום הגדול ביותר בתולדות ימי העולם. בא' בניסן הוקם מקום משכנו של השי"ת, ומעתה, עתידה שכינתו יתברך לשרות בתוך ישראל עם סגולתו. המשכן עתיד היה להיות המקום בו יגלה השי"ת את עצמו לעולמו, ובכך יקיים את הבטחתו הגדולה, "ושכנתי בתוכם" (לעיל כה, ח).

הדבר הראשון שעשה משה רבינו לאחר שפרש את גג המשכן היה להקים את קודש הקדשים, המקום הקדוש ביותר על פני תבל, בו תשרה שכינתו יתברך ביתר עוצמה. אמנם השכינה תשרה בתוך בני ישראל, אולם במשכן היא תשרה ביתר שאת וביתר עוז. והמקום הקדוש ביותר בתוך המשכן, המקום בו בחר ה' להשרות את שכינתו בדרגה הגדולה ביותר, הלא הוא קדש הקדשים.

הבה נראה כעת מה הוצב בתוך אותו חדר בו תשכון השכינה. ניתן היה לחשוב שה' יצווה להציב בו כס מלכות, כסא זהב יפהפה, זוהר ומעוטר, שיוצב במרכזו של קדש הקדשים, ויסמל את כסא הכבוד, מקום השראת שכינתו יתברך בעולם.

אולם לא כך ציווה ה': "וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הַעֲדָת אֵל הָאָרֶץ... וַיְבֵא אֶת הָאָרֶץ אֶל הַמִּשְׁכָּן... וַיִּסַּךְ עַל אֲרוֹן הַעֲדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה..." (פסוק כ-כא). ה' ציווה כי בתוך החלק הקדוש ביותר במשכן, החדר המסמל את מקומו יתברך בעולם הזה, צריכים להיות מונחים שני לוחות האבן החקוקים ביד ה', ומאוחר יותר הונח ספר התורה עצמו על יד הלוחות (דברים לא, כו).

סיני בקודש

זהו שאמר דוד המלך ע"ה בתהילים (סח, יח): "ה' בָּם" - ה' השרה את שכינתו בתוך עם ישראל. וכיצד הוא עשה זאת? "סיני בקדש" - כי הר סיני נמצא עכשיו בתוך המשכן. אותו יום גדול ואדיר של נתינת התורה בהר סיני, נמצא כעת בקודש קודשים. המשכן היה לבה של האומה, ודבר ה', לוחות האבן והתורה, הוצבו בלב המשכן.

מה שאנחנו למדים כאן הוא, שהכנת בית לה', מקום בו הוא יתברך ידור בתוכנו, פירושו הכנת בית עבור התורה שתשכון בתוכנו. מה היה המשכן? מקום של דבקות בדבר ה'. ולכן, במקום שבקודש הקדשים יהיה מונח כס מלכות עליו ישרה ה' את שכינתו, התגלותו של ה' בעולם הזה באה באמצעות תורתו. ועם ישראל, בהיותם במדבר, חיו על פי הגילוי הזה.

במה עסקו דור המדבר?

אסביר את דברי. הנה באמת עלינו לשאול את עצמנו: מה עשו עם ישראל במדבר במשך ארבעים שנה? היו שם לפחות שני מיליון איש, והם חיו שם במשך ארבעים שנה. היו אלו ארבעים שנה נטולות דאגות פרנסה. הם אכלו מן שירד מהשמים, ולא היו צריכים לצאת ולעבוד כדי לקבל את הצ'ק של המשכורת.

האם הם חרשו את שדותיהם? בוודאי שלא, שכן כלל לא היו להם שדות כדי לחרוש. ולא רק שלא היו להם דאגות פרנסה, גם אויביהם לא יכלו לגעת בהם; הם היו בטוחים יותר במהלך ארבעים שנים אלו מאשר בכל תקופה אחרת בהיסטוריה. אז אולי ניתן לחשוב שהם נסעו לטייל ולנפוש? לא, הנסיעות היחידות שלהם היו ביחד, על פי ה' - אף אחד לא נסע לנפוש בהרים ואף אחד לא טס לחופשה בפלורידה. הם נשארו בבית גם בפסח וגם במהלך הקיץ. מעולם לא חווה עם ישראל מציאות כל כך אידיאלית, עם כל כך הרבה זמן פנוי, כפי שהיה במהלך אותם ארבעים שנה. ארבעים שנים של חופשה, ללא כל מחויבויות. אז מה הם עשו עם כל כך הרבה זמן פנוי שעמד לרשותם?

ארבעים שנה בכולל

התשובה היא, שבמשך ארבעים שנה הם לא עסקו בשום דבר מלבד בלימוד התורה. למעשה, עם ישראל כולו הפך לשיבה אחת גדולה, "ישיבת המדבר" - והיתה זו ישיבה שבה למדו יומם ולילה. לא היו להם עיתונים לקרוא, וגם אם בן ישראל היה מנסה לקחת לידי עיתון של חדשות מדין - במחנה ישראל, דבר כזה לא היה עובר בשתיקה. בכל ישיבה יש משגיח, ובישיבת המדבר היו יותר משגיחים מאשר כל ישיבה אחרת מאז ועד היום. לכל תשעה יהודים היה אדם אחד שהשגיח עליהם - שר העשרה. ולכל ארבעים ותשעה היה משגיח נוסף - שר החמישים. ולכל תשעים ותשעה היה עוד משגיח - שר המאה. ולכל תשע מאות תשעים ותשעה - משגיח-על - שר האלפים. שום דבר לא היה מצליח לחמוק מעיניהם של צבא-משגיחים עצום שכזה. ומשה רבינו, עם עינו הפקוחה, פיקח על העם כולו, על כל "ישיבת המדבר".

אולם למען האמת, עבודתם של המשגיחים לא היתה קשה במיוחד, שכן היו שם אברכים רציניים בכולל הזה. הם היו מודעים לתפקידם ומטרתם, שכן הם ידעו בדיוק מה מונח בקודש הקדשים. מעולם, בשום עידן שלאחר מכן, לא היתה התורה כל כך מרוממת ועליונה, ומעולם לא נלמדה ברמה כזו, כפי שלמדו אותה עם ישראל תחת השלטון בן ארבעים השנים של משה רבינו, הראש-ישיבה הגדול. "וְשִׁנְתָם לְבָנִיךָ וְדַבַּרְתָּ בָם בְּשִׁבְתָּךְ בְּיַתְךָ וּבְלִכְתָּךְ בְּדַרְךָ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ" (דברים ו, ז) לא היה רק פסוק, מצוה, או אפילו שאיפה שכולם השתוקקו אליה - היתה זו דרך חיים! העיסוק היחיד של דור המדבר היה לימוד תורה. האומה תפקדה כשיבה ענקית - כולל בן ארבעים שנה.

ה"מנה העיקרית" של עם ישראל

הכולל הזה הגדיר את מהותו של עם ישראל לנצח. בשהותנו במדבר הפכנו לממלכת כהנים, לעם של לומדי תורה, וחוויה זו נחרתה על לב אומתנו לעד.

יסוד זה יסייע בידינו להבין גמרא שרבים התבלבלו בה. הגמרא בסנהדרין (צב, א) אומרת, "אין שריד אלא ת"ח". והדברים מתמיהים: שריד? תלמיד חכם הוא שריד? תלמיד חכם אינו ה"שאריות" אלא ה"מנה העיקרית"! ישנם כמה וכמה ביאורים שנאמרו בענין, אולם הפשט הפשוט הוא, שמתחילה, עם ישראל כולו היו תלמידי חכמים. דור המדבר היה כולל שלם של תלמידי חכמים. ולכן,

כל תלמיד חכם שעוסק בתורה כיום, הוא שריד של דור המדבר. היו אלו אותם ארבעים שנה, שבהם עם ישראל כולו הבין את האמת הזו, שהמטרה של כל יהודי היא להיות תלמיד חכם.

ומכאן ואילך, הפך לימוד התורה ל"בילוי" הלאומי של עם ישראל. מעולם, בכל דור שהוא, לא ניצלו עם ישראל את שעות הפנאי שלהם לשום דבר אחר מלבד לימוד התורה. הם לא היו מספרים סיפורי מתח ועלילות, ולא עסקו בספורט. לא היו תיאטראות או אצטדיונים וגם לא פארקי שעשועים. וזאת משום שכל מה שביקשנו וכל מה שהיינו צריכים, מצאנו בלימוד התורה ובגידול משפחותינו להיות אוהבי תורה. המילה "בידור" אינה קיימת בלקסיקון שלנו. מי זקוק לשמחה חולפת וריקנית של קרקסים, משחקי ספורט, ציד, מרוצים או כל בילוי אחר, כאשר אנו מוצאים את כל סיפוקנו בלוחות הברית ובתורה הקדושה?

האומה הנצחית

לכך התכוון רבינו סעדיה גאון כאשר כתב (אמונות ודעות ג, ז): "אומתנו איננה אומה כי אם בתורתיה". הפירוש הוא כך: אין לנו זכות קיום. היינו צריכים להיעלם לפני זמן רב. היכן נמצאים בני אדם? הם נעלמו! והיכן הם עמו? גם כן נעלמו! נגמרו! והיכן היא מצרים העתיקה? היא נעלמה כמו כולם! יוון העתיקה גם היא נעלמה כולה, היא נמצאת כולה מתחת לאדמה. מי שירצה לראותם כיום יצטרך לחפור ולהזיע הרבה כדי להשיג את מבוקשו...

אז מדוע אנחנו עדיין חיים וקיימים? אנחנו גם כן אומה עתיקה, אז למה לא נעלמנו יחד עם כל האחרים? התשובה היא, שאנחנו כאן רק בגלל התורה. יהודים יראי ה' לומדים את התורה ומדקדקים בה לפרטי פרטיה, וזו הסיבה שעם ישראל ממשיך להתקיים. אנחנו עם התורה, וזו הסיבה לקיומנו. קיום המצוות הוא כמובן דבר נפלא ונשגב, אבל לימוד התורה הוא זה שמגדיר את עם ישראל; זוהי נשמת חיינו, דרך החיים שלנו. אנחנו אומה של לומדי תורה, ולכן אנחנו נמשיך לחיות לנצח. הקב"ה הוא נצחי, תורתו היא נצחית, ואנו, הלומדים את תורתו, נחיה לנצח.

מלכות של תורה

על פי יסוד זה נוכל להבין תופעה מעניינת שאנו מוצאים בדברי ימי עמנו. כידוע, בבבל פעלו מתיבתות, ישיבות גדולות בהם התאספו החכמים כדי ללמוד תורה. היה את המתיבתא של רב בסורא, והמתיבתא של שמואל בנהרדעא - שתי מתיבתות אלו היו את המרכז של עם ישראל, והיו גם מתיבתות נוספות שפעלו בבבל.

אולם מעיון בדברי חז"ל אנו מגדלים שהמתיבתא לא היתה רק מקום שבו לומדים תורה ושומעים שיעורים, המתיבתא היתה חוויה מעניינת ביותר. כל דבר שם התנהל בצורה מסודרת, עם הליך מסוים. בתחילת היום, התקיים טקס כניסה לבית מדרש; תחילה צעדו פנימה החכמים, ואחריהם נכנסו התלמידים. כל אחד תפס את מקומו; לכל אחד מהחכמים היה מקום מיוחד לו. והיו אנשים ייעודיים שתפקידם היה להודיע, "כעת החכמים נכנסים אל תוך המתיבתא". היה זה ממש טקס שלם. לא רק בתחילת ה"זמן" נהגו כך, אלא מדי יום ביומו; בכל יום התקיים הטקס הזה, כמו בארמון מלכותי - עם נהלים, רשמיות והודעות מסוימות. וכאן הבן שואל: לשם מה זה נועד? למה כל הרעש?! מדוע הם לא יכלו פשוט להתחיל ללמוד? האם לא בשביל זה הם באו למתיבתא? מדובר הרי בישיבה! והם לא נהגו כך רק פעם בשנה, אלא בכל יום!

והתשובה היא, שהפאר והטקסיות הללו היו חיוניים כדי להבין את מקומה של התורה בעם ישראל. במדבר, העם כולו ראה את המשכן, וכולם ידעו שבתוך תוכו, בחדר אותו איווה ה' למשכן לו,

נמצאים הלוחות והתורה. האומה כולה חיה עם הכרה מוחשית שלימוד התורה הוא לב לבו עם ישראל בעולם הזה. כולם למדו בכלל, ולאף אחד לא היה ספק בכך שלימוד תורה הוא עיקר תפקידו של עם ישראל. אבל כדי לשמור על האש של כבוד התורה חיה וקיימת לנצח, שכולם יבינו את מרכזיותה של התורה באומה שלנו, העם היה צריך לחזות במו עיניו בכבודה ותפארתה של התורה. וכך פעלה המתיבתא עם החשיבות והגדולה הראויים לה, ועם ישראל למד שלומדי התורה הם האצולה של אומתנו.

ירחי כלה של אש

לצד המתיבתות של בבל, נוסד המושג "ירחי כלה". הירחי כלה התקיימו פעמיים בשנה, והיה זה מעמד קידוש ה' אדיר ממדים. כמעט כולם בבבל עסקו בחקלאות, ולכן, במשך חודשיים בשנה, כאשר הסתיימה עונת החקלאות, עשרות אלפי אנשים נהרו אל המתיבתא. העיירה הוצפה ביהודים - הם ישנו ברחובות, על הגגות, במרתפים, ולמדו כל הזמן, במשך חודש שלם. וחכמי התורה היו שם כדי לבחון אותם, לראות אם הם יודעים מה שלמדו! כמו כן, אם היתה למישהו קושיא, היה להם את מי לשאול. כולם עסקו באותו ענין - היה זה מחזה מרהיב: כולם לומדים את אותה המסכתא, והחכמים בוחנים אותם.

איננו מדברים על ילדים קטנים; היו אלו מבוגרים, אנשים בשנות הארבעים והחמישים לחייהם, וגם למעלה מכך, יהודים בעלי משפחות. מגין הגיע הלהט הזה, ההתמסרות הגמורה לתורה? כיצד ארע דבר כזה, שאומה בעלת מגוון רחב כל כך של אנשים מסוגים שונים: אנשים עובדים, אנשים חכמים, אנשים פשוטים, משכילים, עשירים ועניים כאחד, הכניעה את עצמה בפני חכמי התורה?

ממשיכים לחיות עם הר סיני

התשובה היא, שכל זה לא התחיל בבבל זה; זה כבר נחקק על נפשנו מאז דור המדבר. כשם שהכניעו ישראל את עצמם בפני משה רבינו, כך נמשכה דרך חיים זו בדורות הבאים. מאז ומעולם היתה השתפכות עצומה של לימוד התורה, שהיווה ביטוי אדיר לכך שהתורה היא הכל עבור עם ישראל.

אש התורה בערה בעם, כי הם צעדו בעקבות אבותיהם בני דור המדבר, שאותם לימד השי"ת שמרכז המחנה, המוקד של עם ישראל, היו הלוחות והתורה, ואש הזו המשיכה לבעור לנצח בעם ישראל. מאז ועד היום, אנחנו חיים עם סיני ועם בבל. החיים שלנו הם בבל; נהרדעא, מתא מחסיא, פומפדיא - כל אלו הם הלימוד שלנו היום. אנחנו ממשיכים לחיות בהר סיני לנצח, כי אנחנו חיים עם הלוחות ועם התלמוד בבלי לנצח נצחים. כל הישיבות בהיסטוריה שלנו, בארץ ישראל, בבבל, ספרד, צפון אפריקה, אירופה ואמריקה, הם רק הדים לישיבה האדירה, "ישיבת המדבר". אומתנו היא אומה של לומדי תורה לעולמי עד.

חיים של תורה

בעבר, גברים יהודים לא נשארו בבית בלילות. הם גם לא יצאו כדי לאכול צ'ולנט. הם ישבו בבית המדרש ולמדו. כמוכן, הנשים היו בבית - הן גידלו ילדים, שברגע שהתחילו ללכת, היו עושים את דרכם אל בית המדרש גם כן, כי זה מה שהיה חשוב. וכאשר האבות ובניהם היו שבים הביתה מבית המדרש, הם היו מביאים יחד עמם את מטען התורה שלהם. האמהות והאחיות לא שמעו שום דבר מלבד תורה. רחוב של יהודים היה פעם רחוב של תורה. יש אדם שהוא אויב התורה, שאיני רוצה לכבדו על ידי הזכרת שמו כאן - שאפילו הוא, כאשר הוא מתאר את קראקוב בתקופת רבינו הרמ"א,

כותב שהילדים ברחוב "פטפטו בתורה". ולא היתה זו קראקוב בלבד. כך היה בכל קהילה יהודית; כל עיירה היתה עיירה של ישיבה.

זכורני כאשר הייתי ילד צעיר בעיר בולטימור, כשהגיעו מהגרים מאירופה, הם צחקו כשראו שבתי הכנסיות נעולים במהלך היום. בית כנסת נעול?! "האם הייתם נועלים את המשכן?! האם אין אנשים שלומדים כל היום בבית כנסת?" ולא היו אלו תלמידי החכמים שצחקו; היו אלו הרוכלים, הפועלים, אנשי עמל שניסו להתפרנס. אבל בית כנסת נעול היה משהו בלתי אפשרי עבורם! כי באירופה, אפילו לפני מאה שנים, יהודים המשיכו בדרכם של דור המדבר, הם המשיכו ללמוד את המסר של המשכן. חלקם היו שם כל היום, חלקם היו מגיעים ללמוד שעה פה ושם, אבל לנעול את דלתות בית הכנסת?! הנשמע כדבר הזה?

אפילו בבולטימור עדיין בערה האש. היה בית כנסת ברובע המזרחי של העיר, בו נהגתי לשבת וללמוד בערבים, בהיותי נער צעיר כבן ארבע עשרה. היו שם כעשרה שלחנות, ומסביב לכל שלחן ישיבה קבוצה של יהודים, ולמדו יחד לפי הרמה המתאימה להם. היו אלו אנשים עניים, יהודים יוצאי אירופה, רובם מעוטרים בזקן ארוך. הם התפרנסו בקושי, אבל הם העריצו את לומדי התורה, והם עצמם הקפידו להיות מלומדי התורה. כל שלחן היה מלא ביהודים שישבו ולמדו ענינים שונים בתורה, כל קבוצה ברמה המתאימה לה. בכל שולחן היה מגיד שיעור - בשלחן אחד למדו גמרא עם תוספות, בעוד בשלחן שלצידו למדו גמרא בלי תוספות. היתה קבוצה שלמדה שלחן ערוך, וקבוצה של לימוד חומש עם פירוש האלשיך. המחזה שהיה לקוח מתוך אירופה ומתוך בבל. ולמען האמת, הוא היה לקוח מתוך "ישיבת המדבר", אשר חנתה סביב התורה שבקדש הקדשים.

חווית "ליל ששי" של פעם

לפני שנים רבות, כאשר למדתי בישיבת סלבודקה בליטא, הזדמנתי פעם לבית כנסת בעיירה ליטאית קטנה, שם פגשתי מלמד זקן, שריד מהדור הישן, שאמר לי: "לפני מלחמת העולם הראשונה, היתה תקופה שבה מי שהיה מאחר מעט להגיע לבית הכנסת לליל ששי, לא היה מוצא מקום לשבת. בית הכנסת היה גדוש עד להתפקע ביהודים שלמדו עד שעת לילה מאוחרת. ובכל ערב בית הכנסת היה מלא באנשים שלמדו". הוא הראה לי עותק של תשובות רבי עקיבא איגר שהיה שייך לבית הכנסת. הדפים היו בלויים משימוש; הם היו רופפים, והשוליים כמעט והתפוררו. קצת הופתעתי - אחרי הכל, לא מדובר בסידור שנעשה בו שימוש יומיומי. שאלתי את המלמד הזקן, "איך זה יתכן? מי השתמש בזה כל כך הרבה? הרי זה לא סידור". אז המלמד סיפר לי שבספר זה נעשה שימוש בכל ערב על ידי בחור רגיל, בחור שעבד לפרנסתו. "בכל ערב, בחור עובד שהתגורר כאן, היה מגיע אל בית הכנסת, וזה היה הספר האהוב עליו; היה זה לימודו שגרם לספר להיות בלוי כל כך".

סיפר לי החברותא שלי בישיבת סלבודקה, שבעיירה "בירס" שבליטא [שם הוא נולד], היתה קבוצה שנקראה "חברה משמרים". היתה זו קבוצה של יהודים שעבדו כרוכלים במשך כל ימות השבוע. בתחילת השבוע הם כיתפו את תרמילם, ובמשך השבוע כולו הם שירכו את רגליהם בין הכפרים והעיירות של הגויים, שם ניסו למכור את מרכולתם. באותם הימים, יהודי עדיין היה נראה כמו יהודי, והגויים היו משסים את כלביהם לעבר היהודים בעודם עוברים בשבילי העיירה. היו אלו חיים קשים, ושבוע העבודה היה מייגע ביותר, אך בסופו הגיעו הרוכלים הביתה כדי לשבות את השבת יחד עם בני משפחותיהם. ולאן הם הלכו כשהגיעו הביתה ביום חמישי? הם התאספו בבית

הכנסת בבירס, שם הם ישבו ולמדו במשך כל הלילה, כדי להשלים את הזמן שהחסירו במהלך השבוע. זו היתה "חברה משמרים"!

ובתור איש צעיר בניו יורק, עוד לפני שנסעתי ללמוד בסלבודקה, זכיתי לראות הדים של אותם ימים גדולים. פעם ניסיתי ללמוד במשך כל הלילה בשטיבל חסידי ברובע ה"לואר איסט סייד" של מנהטן. ניסיתי להישאר ער, אולם נמנמתי על הגמרא. אבל ממילא לא יכולתי לישון בגלל החסידים הפולניים שהחלו להגיע אל בית המדרש כשעדיין היה חשוך בחוץ. הם לבשו את ה"גארטלך", נטלו לידיהם את הגמרות, והחלו ללמוד. השכם בבוקר, עוד לפני עלות השחר, השטיבל היה עמוס ביהודים שיושבים ולומדים. ובשטיבל של חסידי גור, נהגתי לצפות ביהודי ליטאי שעמד ולמד משניות בעל פה כל הלילה. מדי פעם הוא היה מציץ במשנה הפתוחה כדי לרענן את זיכרונו. זהו שריד מהדור הישן; פעם, העם היהודי למד תורה.

המצוה הגדולה ביותר

הגמרא במסכת מועד קטן (ט, ב) דורשת שני פסוקים בספר משלי, המתארים את התורה הקדושה. פסוק אחד אומר: "כָּל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשׁוּ בָּהּ" (ג, טו) - כל הדברים שבני אדם אוהבים אותם וחפצים בהם בעולם הזה, אינם משתווים לתורה; אנשים אוהבים עושר, אוהבים כבוד, אוהבים אוכל ואוהבים את כל סוגי ההנאות, וכל זה הוא כאין וכאפס לעומת התורה הקדושה. כולם מחפשים כל מיני דברים בעולם הזה, דברים טובים; בריאות ואושר, נחת, שנים ארוכות, עשירות. אבל שום דבר אינו משתווה למילה אחת בתורה.

אבל ישנו פסוק נוסף, "וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשׁוּ בָּהּ" (ח, יא). כאן לא כתוב "חפצך" - רצונותיך, אלא "חפצים", כל דבר רצוי ונחשק, ומבאר את הגמרא "אפילו חפצי שמים לא ישוו בה", כלומר דברים שהקב"ה חפץ בהם, גם אותם אי אפשר להשוות לתורה. פירושו של דבר הוא, שכל מצוות התורה אינן משתוות למצוה של לימוד התורה. כמובן שאם ניצבת בפני האדם מצוה עוברת שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, חייב הוא להפסיק את לימודו כדי לקיים אותה, וכמו שאמרו שם בגמרא, אולם מעלתם של המצוות אינה שווה לזו של מצות לימוד תורה. "כל חפצך" - כל הדברים שאתה מחשיב, "וכל חפצים" - גם חפצי שמים, שהקב"ה מחשיבם, אינם שווים לדבר אחד מן התורה.

שורה אחת בתורה חשובה יותר מכל המצוות גם יחד. איך זה יכול להיות?! זה מדהים! כל המצוות יחד, תפילין, מזוזה, ציצית, מצות, קרבן פסח - כל מצוות התורה, אינן משתוות לדבר אחד בתורה. אתה יושב, פותח גמרא ולומד שורה אחת, יש בזה אושר כל כך עצום, הישג כל כך גדול, שמאפיל על כל הדברים הטובים גם יחד. אם למדת שורה אחת של גמרא, דע לך שעשית רבות למען עצמך כאן בעולם הזה. אינני אומר שבזה אתה כבר נחשב תלמיד חכם; אחרי הכל, לזה דרושה עבודה רבה, אבל השורה הזו כבר מזכה אותך להצטרף לאצולה של עם ישראל. אתה מתדמה למעמד הגבוה, ל"אליטה" של אומתנו. אתה הופך ליהודי תורני, כי זהו תפקידו של יהודי בעולם הזה.

הכותל המערבי בסלון ביתך

בימינו התפתח מנהג בציבור של טיולים ונופשים. אנשים עסוקים בנסיעות, ביקורים, לנסוע לשם ולכאן, ולא נשאר זמן עבור עיקר תפקידנו עלי אדמות. גם נסיעות לארץ ישראל - אנשים נוסעים הלוך ושוב, הלוך ושוב. בשביל מה? מי צריך אותך שם? לנסוע יש לך זמן, אבל לשבת בכולל בימי ראשון אין לך? לפחות בימי ראשון אפשר להיכנס לקדש הקדשים! שאל אותי מישהו לאחרונה, האם זה בסדר שהוא יוריד מעט זמן מלימוד התורה שלו בשעות הערב, כדי לעבוד עוד קצת כדי

שיוכל לחסוך כסף כדי לנסוע לארץ ישראל. "לא! ממש לא," אמרתי לו. מהי התכלית של ארץ ישראל? היא נועדה רק כדי שתעשה מעצמך משהו. האם תוותר על לימוד התורה, אפילו על שורה אחת של גמרא, בשביל טיול?! "כל חפצים לא ישוו בה!"

אם אתה משתוקק לבקר בכותל המערבי, עליך לדעת שהש"ס בבלי הוא הכותל המערבי שלך. הפוך את ארון הספרים שלך, עם הש"ס בבלי בתוכו, לכותל המערבי שלך. זוהי הצלחתך! הצלחתו של אדם עלי אדמות תלויה בהעברת התוכן של הש"ס אל תוך שכלו. עמוד מול הש"ס הגדול שעל המדף, ותהפוך אותו לכותל המערבי שלך. אתה רוצה לוותר על זה כדי לנסוע אלפי קילומטרים לארץ ישראל? אם אתה רוצה, אתה יכול להכניס גם קוויטלך בין הגמרות שעל המדף, ולהתפלל לקב"ה שיעזור לך למלאות את שאיפתך להפוך ל"ש"ס איד".

בית החלומות היהודי

הש"ס הוא הכל בשבילנו! זו הסיבה שהלוחות היוו את מרכז המשכן. "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח, א). אין בעולם דבר קדוש ויקר יותר בעיני הקב"ה מאשר לימוד תורתו.

בית יהודי חייב ספרי קודש, ועליהם צריכה להיות גאווה! זהו דבר חשוב ביותר! גם למי שאין בביתו מכשיר צפיה שיתחרה עם הספרים, בכל זאת, אדם שחי בין ארבעה קירות הבית ללא בני הלוויה החשובים הללו, להם זקוק כל יהודי, אין ספק שהוא אינו עומד לנצל את חייו. כל זוג צעיר שמתחיל לטפח את ביתו לאחר הנישואין, צריכה להיות להם שאיפה לכסות את קירות ביתם במדפים על גבי מדפים של ספרי קדש.

כך צריך להיראות "בית החלומות" שלך! אם אשתך מעוניינת לתלות וילונות, בסדר, אין בכך שום בעיה, אפשר לקנות וילונות פשוטים. תסביר לה - אחרי שתסביר זאת לעצמך - על יופיו של בית שקירותיו מכוסים במדפים של ספרי קדש. גם אם קנית ספר בעשרים דולר, ועיינת בו רק פעם אחת בחיך - העסקה היתה שווה; זו היתה "מציאה". לפעמים אתה עשוי לקבל חיזוק ממשפט אחד שלמדת בספר פלוני, ואין לזה שום מחיר בעולם. אז במקרה שרעייתך פונה אליך ואומרת, "תראה בעלי, השתמשת בספר הזה רק פעם אחת, או שאולי אפילו לא השתמשת בו כלל, למה הוצאנו כל כך הרבה כסף על הספרים הללו?" עליך לענות לה, "רעייתי, אם אפתח את הספרים הללו אפילו רק פעם אחת, זה כבר יהיה שווה את כל הכסף ששילמנו עבורו.

למען האמת, גם אם מעולם לא הסתכלת בספר, העסקה היתה שווה, כי עצם העובדה שקירותיך מכוסים בספרי קדש, מגלה היכן הלב שלך נמצא. ארון הספרים צריך להיות חלון הראווה של ביתך, שעליך גאווה. אני תמיד אומר שכדאי להשקיע כל הון שבעולם כדי לקנות ש"ס גדול. קנה את הש"ס הגדול ביותר שתוכל למצוא, ותציג אותו בביתך. הש"ס ושאר ספרי הקדש צריכים להיות מוצגים במקום הבולט ביותר בבית. כשנכנסים לבית יהודי, ספרי הקדש הם אלו שצריכים לתפוס את העין, ולא הנברשת או הווילונות. ארון הספרים - זוהי תהילתה של אומנתנו, עם התורה, וזה מה שהופך את ביתך למשכן.

"הפגנה" בבית המדרש

ואם בית יהודי נאמן, עם מדפים מרופדים בספרי קודש הוא המשכן, אם כן, בית המדרש הוא קדש הקדשים. האווירה בבית המדרש היא ממש של קדש הקדשים. אני יכול להעיד על כך, שכן כבר

שנים רבות שאני זוכה להימצא בתוך אווירה זו. בית המדרש משפיע עליך. לא משנה כמה טוב אתה, האוויר של בית המדרש גורם לך להיות טוב יותר.

דוד המלך ע"ה מלמד אותנו כי "תְּהַלְתוּ בְּקִהְל חֲסִידִים" (תהילים קמט, א). זה לכשעצמו, כשהחסידיים מתאחדים יחד כקהל - הוא תהילה לה'. לשם מה כולם מתכנסים בבית המדרש? כולם באו לשם במטרה להפגין ולהצהיר על חשיבותו של לימוד התורה. בכל יום, בית המדרש מלא במפגינים. חלקם מפגינים על ידי לימוד גמרא, יש המפגינים על ידי לימוד משניות, יש גם הפגנה של אנשים שרק באים ויושבים. אבל כולם מצהירים שלימוד התורה הוא היסוד של עם ישראל.

האם מבינים אתם את משמעותה של הפגנה זו?! צאו החוצה אל הרחוב - גם רחוב חרדי - ומה רואים שם? שסוף הוא דבר חשוב. אוכל זה חשוב. בגדים זה דבר חשוב. מי יודע מה עוד חשוב?! בית המדרש הוא "תיבת נח" של ממש - בפרט בימינו. בחורים מתחתנים בגיל צעיר, בגיל עשרים, אולי עשרים ואחת או עשרים ושתים - עדיין אי אפשר לצאת החוצה אל העולם הגדול. ילד בן עשרים ושתים לא מסוגל להתמודד עם העולם - הוא אינו בשל לכך. הוא צריך לשבת בכולל במשך שנים על גבי שנים, גם אם הוא אינו לומד כל כך ברצינות, כי הכולל הוא המקום הטוב ביותר בשבילו. הכוללים הם ישועה לעם ישראל, כי לימוד התורה הוא הישועה שלנו.

מחסה לשפויים

צעדתי פעם בשדרות "איסטרן פארקווי", וניגש אלי יהודי עטור בזקן עבות. "הרב מילר", הוא קורא אלי. "מי אתה?" שאלתי. הוא אמר לי את שמו, ולא האמנתי למשמע אוזני! יהודי זה למד אתי יחד בישיבה שנים קודם לכן, ואני מעיד שהוא היה ממש "כלומניק" - מצבו היה נראה אבוד. והנה הוא עומד בפני, יהודי חרדי בעל זקן מגודל! והוא מספר לי שנכדיו לומדים בישיבות בירושלים. זו תוצאה של בית המדרש! ואני יכול לספר לכם סיפורים כאלו בלי סוף.

ולכן עלינו להרגיש חוב של הכרת הטוב, ולתמוך בישיבות הקדושות ככל יכולתנו. הם אלו שמכשירים **בכל יום יום** את משפחות בני התורה העתידיים של עם ישראל. וכל זה הוא רק בזכות האווירה הטובה שיש שם. ישיבת תורה ודעת, ישיבת רבינו חיים ברלין, מיר, לייקווד - כל הישיבות כולם - שהקב"ה יברך אותם בהצלחה רבה ובכסף רב. ושבני הישיבה יחיו חיים ארוכים, הם, נשותיהם, ובני משפחתם. הישיבות עושות דבר אדיר! אי אפשר לשער כמה שפיות אנחנו מקבלים מהישיבות! העולם שבחוץ הוא "בית משוגעים", עולם מטורף לגמרי, ואלו שנמצאים בישיבות, לומדי התורה, הם השפויים.

בן תורה לכל החיים

גם אם עזבת את כותלי הישיבה ונכנסת לעולם העסקים, באפשרותך להישאר שפוי. אבל הדבר ידרוש שיתוף פעולה מצד אשתך, כמו גם רמה מסוימת של גבורה ומסירות מצידך. אתן לך דוגמא. הקשב היטב כי הדברים נוגעים אליך, כמו גם אלי.

ישנה קבוצה של יהודים, שמגיעים אל בית מדרשנו בכל ליל שבת, בערך בשעה שבע-שבע וחצי, ונשארים עד קרוב לשעה אחת עשרה וחצי. מדובר באנשים עובדים. הם יושבים כאן בבית הכנסת במשך ארבע שעות, חלקם אולי קצת פחות, ולומדים. זוהי תכנית עבור אנשים מסורים שיש להם נשים מסורות. ברור שכדי שתכנית זו תוכל לצאת אל הפועל, האשה חייבת להבין אותה ולהיות חלק ממנה. אבל הנשים הטובות ביותר רוצות את זה, והן מעודדות את בעליהן ללכת ללמוד. במוצאי שבת הדבר חוזר על עצמו שוב. אנשים באים לכאן עד שעה מאוחרת, עד אחרי אחת עשרה, ולומדים

כאן, חלק לבד וחלק בקבוצות. זוהי תופעה נהדרת כאן בברוקלין. בשבת אחר הצהריים אנשים באים לכאן ללמוד, ובשבתות הקיץ הארוכות הם לומדים במשך כל שעות אחר הצהריים. יש גם כאלו שבאים ללמוד כל היום ביום ראשון. בימי ראשון מתקיימים כאן כארבעה שיעורים, ויש אנשים שמשתתפים בכולם, ואחר כך יושבים עד מאוחר וממשיכים ללמוד. זוהי דוגמא כיצד יוכל האדם להמשיך להיות בן ישיבה גם לאחר שעזב את הישיבה. ובשנים עברו, זה היה אורח החיים היהודי.

חיים של מסירות

בן ישיבה שעוזב את הכולל ומתחיל את דרכו בעולם הגשמי, חייב לוודא שהוא נשאר מסור ללימוד התורה. אדם כזה אינו יכול להרשות לעצמו לבזבז את הזמנים הללו. בן תורה, בין אם הוא עדיין לומד בכולל ובין אם לא, צריך לקום מוקדם בשבת בבוקר כדי ללמוד. עליו לנצל את השבת ללימוד תורה. במוצאי שבת הוא אינו יכול לצאת עם משפחתו לסעודות מלווה מלכה. הוא גם אינו יכול ללכת לבקר את הדוד יענקל' בימי ראשון; הוא אינו יכול להשתתף בכל חתונה, וגם לא להישאר מאוחר בחתונות שבהן הוא כן משתתף.

אני נזכר במעשה שארע - היה זה בסעודת מלווה מלכה שערכנו, שם הקראתי בפני הציבור את דברי הרמב"ם (פ"ג מהלכות תלמוד תורה הי"ג): "אף על פי שִמְצָוָה לְלַמֵּד בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, אֵין אָדָם לְמַד רַב חֻמְתּוֹ אֶלָּא בַּלַּיְלָה. לְפִיכֵךְ מִי שֶׁרָצָה לְזַכֵּת בְּכֶתֶר הַתּוֹרָה, יִזְהַר בְּכָל לַיְלוֹתָיו וְלֹא יֵאבֵד אֶפְלוֹ אֶחָד מֵהֶן בְּשִׁנָּה וְאֶכִּילָה וְשִׁתִּיָּה וְשִׁיקָה וְכִיּוֹצֵא בָהֶן אֶלָּא בְּתִלְמוּד תּוֹרָה וְדַבְרֵי חֻמְתָּה". אתה צריך לעבוד ביום, מה כבר אתה יכול לעשות? אבל אל תבזבז אף אחת מלילותיך. אתם שומעים את זה?! הרמב"ם אומר שאסור לבזבז אפילו לילה אחד! היה איש אחד שישב שם ושמע את הדברים, וראיתי שהם נכנסים באוזניו ועושים עליו רושם. אני יכול להעיד שיהודי זה שינה את אורח חייו, וכתוצאה מכך השיג גדולה. הוא היה אדם עובד, והוא נעשה גדול בתורה.

אני זוכר שפעם אשתו נאלצה להשתתף בחתונה באולם הנמצא באזור מרוחק בעיר, אבל באותו ערב היה לו שיעור קבוע. אז הוא לקח את אשתו לחתונה ברכב, היא נשארה שם, והוא חזר לכאן כדי להשתתף בשיעור, ולאחר מכן הוא נסע את כל הדרך חזרה לאולם כדי להחזיר אותה הביתה. זוהי מסירות לתורה!

אם לא תבזבז אף אחת מלילותיך, תוכל להישאר בן ישיבה לנצח. תשכחו מללכת לחתונות. תשכחו ממסיבות משפחתיות. עכשיו אתה נשוי לתורה. כמובן שיהיו נשים שיטענו: "איזה מין חיים אלו? בעלי הוא איש עסקים, לא אברך כולל". אף אני אומר לכם - אלו חיים של מסירות לתורה; אלו הם חיים שמוקדשים להצלחה! אם אתם רוצה להישאר כלום, אז תעשו את מה שעושים כולם, וכך תצליחו להפוך למה שאתם רוצים להיות - כלום! אבל אם יש לכם איזו שהיא שאיפה, אם האש עדיין בוערת בקרבכם, אז זוהי דרך החיים שתביא לכם הצלחה בעולם הזה.

נשים במאי זכיין

עכשיו תשאלו אותי לגבי הנשים. כיצד הנשים זוכות להצלחה זו? הלא הן אינן יושבות בבית מדרש ולומדות. התשובה היא, שהנשים מעודדות את בעליהן ללמוד תורה, להשתתף בשיעור, ללכת לבית המדרש. אשה המעודדת את בעלה ללכת לבית המדרש, יש לה שותפות מלאה בתורתו. זוהי יהיה האושר הגדול שלה בעולם הזה ובעולם הבא. כך נהג עם ישראל בימי קדם. באירופה של פעם, כל בית כנסת היה מקום שבו אנשים ישבו ולמדו. היו אנשים שעבדו חלק מהיום, אבל אחרים

אולצו על ידי נשותיהם ללכת וללמוד כל היום. הנשים ניהלו עסקים קטנים, הן ניהלו את המשפחה, והן ציפו מבעליהן שלא יעשו דבר מלבד ללמוד במשך כל חייהם.

באירופה, לפני מלחמת העולם הראשונה, יהודים רבים היו עוברים בבוקר להתגורר בבית הכנסת, ולא עוזבים אותו עד מאוחר בלילה. היתה אוכלוסייה שלמה כזו בכל מזרח אירופה. אמנם זה פסק עם מלחמת העולם הראשונה, והתחיל להתפורר לאט לאט. אולם בשנים עברו, לאורך כל ההיסטוריה שלנו, בכל בית כנסת היה ציבור גדול של לומדים. הנשים דחפו את בעליהן לעבר בתי הכנסת. הנשים המסורות הללו, הנשים הצדקניות, אמרו לבעליהן: "אל תעבוד; אתה תשב ותלמד ואני אדאג לפרנסה". במזרח אירופה כולו היה זה דבר שכיח. גם כשאני הגעתי לאירופה בשנת תרצ"ב, כשאירופה כבר היתה הרוסה, עוד זכיתי לראות את התופעה. האשה עמדה בחנות ובעלה ישב בבית המדרש ולמד.

מלא חופנים נחת מהבעל

בספר "זכרון יעקב" מסופר, שבשנים עברו, כאשר הגיע ליל שבת, כל תושבי העיר הלכו לישון עד קרוב לשעת חצות, ואז החלו כולם לקום כדי ללמוד תורה. הוא מתאר כיצד היו יהודים שלא היו מסוגלים ללמוד לבד, והם היו משלמים למלמד פרטי שיגיע אל ביתם בליל שבת או בשבת מוקדם בבוקר. האישה היה יושב ולומד עם המלמד שלו, בזמן שאשתו המשיכה לשכב במיטתה מאחורי הווילון; והיא היתה שואבת מלא החופנים נחת מהלימוד של בעלה. לקחת את מעט הכסף שהיה להם ולהשתמש בו ללימוד התורה, היתה הקרבה גדולה שהקריבה אשה זו. אבל היא עודדה אותו לכך, ושמחה בלימודו.

אשה שאינה דורשת את נוכחותו של בעלה בבית, אלא מבינה שלימוד התורה שלו היא היא הצלחתה - הרי שהיא שותפה לתורתו של בעלה, והיא מהנשים הצדקניות שתמיד שמרו על האומה שלנו. והעובדה שהוא מתקדם, שהוא מתעלה בלימודו, היא בזכותה. היא שותפה מלאה בכל תורתו; היא אינה רק שותפה בחמישים אחוז, אלא במאה אחוז!

סיום הש"ס של הנשים הצדקניות

לא רק שהאשה נחשבת כמי שלומדת את הש"ס יחד עם בעלה, אלא היא מגדלת בביתה כמה וכמה שסי"ם. כל ילד שהאמא מגדלת, הוא כמו סיום הש"ס פעמים רבות! היא נמצאת בביתה, לומדת את הש"ס שלה, ומעודדת את בעלה לסיים את הש"ס שלו בבית המדרש. ועם שותף גדול בחיים, יכול האדם לפרוץ קדימה, כל עוד הוא אינו מתעצל, והוא מוכן לשאת בעול התורה. כך חי עם ישראל בעברו המפואר; וזוהי השאיפה שיהודים רבים מתחילים להבין כיום.

ברגע זה, כל אותם אנשים ונשים יושבים בגן עדן ונהנים מזיו האושר הנצחי בגלל חלקם בתורה - בנוסף לכל הדברים הטובים שהם עשו בחייהם. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. כל יהודי שהולך לעולמו, גם יהודי פשוט, זוכה לאושר נצחי בעולם הבא. אולם אותם אנשים שמקדישים זמן ללימוד התורה, נמצאים גבוה הרבה הרבה מכולם.

תלמודו בידו

שאל אותי פעם מישהו: "כיצד אוכל אפילו להתחיל ללמוד כעת, כאשר יש כל כך הרבה מה ללמוד? הדבר נראה ממש בלתי אפשרי!" אולם עליכם לדעת שעד כאן דברי היצר הרע. הרי כאשר זה מגיע לכסף, אף אחד לא יאמר, "למה שאנסה להתחיל להרוויח, הרי יש כל כך הרבה מה להרוויח?"

אדם מתחיל בקטן, הוא מוכר פרחים בפירת הרחוב, עובד פה, מתרוצץ לשם, מנסה לעשות מה שהוא יכול, ולאט לאט הוא מרויח עוד ועוד.

אדם מסתכל על התלמוד בבלי הגדול וחושב לעצמו, "איני יכול לעשות את זה! זה גדול עלי!" האם זה התירוץ שלך? זהו תירוץ עלוב ביותר! תתחיל! תלמד שורה אחת של גמרא. האם אתה מתכוון לעזוב את העולם הזה מבלי שתוכל לומר שלמדת שורה אחת של גמרא? אינך מסוגל לתלמוד שורה אחת? אם אתה מתקשה בכך, בקש ממישהו שיעזור לך! למד את השורה עשר פעמים, חמישים פעמים. כאשר תגיע לעולם האמת, יאמרו, "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". ישאלו אותך, "האם יש בידך קצת גמרא?" "יש לי שורה אחת", תענה. "שורה אחת? בסדר גמור! הבה נשמע אותה". אבל להגיע לשמים בלי אפילו שורה אחת של גמרא?! "הגעת לכאן בלי שיש לך ביד שום תורה? מה עשית שם למטה במשך שבעים-שמונים שנה?!" אז תענה להם, "קראתי בחומש, והתפללתי שלש פעמים ביום". אך ה' יאמר, "אני מאוד מצטער. לא היה לך זמן לתלמוד שורה אחת מתורת הקדושה, מהתלמוד בבלי שלי?"

למען האמת, בידך לתלמוד יותר משורה אחת. אם תלמד שורה אחת כל שבוע, בעוד עשר שנים אתה תדע משהו! שורה אחת כל שבוע, עליה אתה חוזר שוב ושוב. מי אינו יכול לתלמוד שורה אחת בשבוע?! לא יהיו על זה שום תירוצים באותו יום גדול, כאשר ישאלו כל אדם, "עסקת בתורה?" כולם חייבים לתלמוד גמרא. וזה לא קשה. אמנם קשה לתלמוד הרבה גמרא, לסיים את כל הש"ס, אבל שורה אחת? אינך יכול לתלמוד שורה אחת?!

"מי היה רב הונא?"

בשמים ישאלו אותך, "מי היה רב הונא?" "רב הונא? נראה לי שהוא התגורר בשכונה שלי". יש אנשים כאלה; הם חושבים שאולי רב הונא הוא הרב של בית הכנסת השני בשכונה. לא! עלינו להכיר את התנאים והאמוראים שלנו! לא רק להכיר אותם, אלא **לאהוב** את השמות שבגמרא. עלינו לאהוב את הצליל של אביי ורבא, של רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע. צריך לאהוב את שמותיהם! טעמו של שמם צריך להיות מתוק לנו יותר מדבש, כי זהו הדבש של עם ישראל.

אסור לנו להתפעל מכך שיש ש"ס גדול כל כך שעלינו לתלמוד. בוודאי שעלינו להתפעל, אבל לא להרגיש חלישות הדעת, שהעול כבד מדי עבורנו. לימדונו חז"ל כי "לא עליך המלאכה לגמור" - לא מוטל עלינו לסיים את כל הש"ס. מי שיכול, בוודאי שילמד את הש"ס כולו, אבל לפחות תלמד חלק מהש"ס. האם אתה מתכוון לשכוח את מה ששמעת כאן, לזנוח את כל השאיפות הגדולות שצריכות להיות לנו בלימוד התורה? אינך מתכוון לתלמוד גמרא בגלל היותה חכמה כל כך גדולה ועצומה? לא! אתה חייב לתלמוד לפחות שורה אחת. ותדאג לחזור עליה שוב ושוב.

הגיע הזמן לעזוב את האורווה

מי שאינו לומד גמרא, שפת התורה היא כמו סיניית עבורו, והשקפות התורה והלכותיה מעורפלות אצלו. הוא עושה את הפעולות שיהודי שומר תורה ומצוות עושה, אבל הכל מאוד חלש ושטחי. אתה חייב לתלמוד גמרא. לא כפי שאמר לי אחד, "הרב, תעזוב אותי, איני חובב גמרא". חובב גמרא? לימוד גמרא אינו תחביב! זוהי נשמת חיינו! הגמרא היא האוויר אותו אנו נושמים. אם אינך לומד גמרא, היודע אתה למה אתה נחשב? לבהמה! (עיין פסחים מט, ב.) זה מה שאתה ללא גמרא! ואל תספר לי סיפורים על דברים שאתה לומד, כל מיני לימודים מוסריים. מי שאינו לומד גמרא, הוא ומשפחתו

נקראים בהמות, ומי שנושא את בתו של אדם כזה, עליו נאמר "ארור שוכב עם בהמה!" חשוב לדעת את זה! יהודים תמיד ידעו את זה! חייבים לנשום גמרא. זה החיים שלנו!

ומי שאינו לומד, התלמיד חכם אינו יכול אפילו לדבר אתו. בהמה אינה מבינה את שפת התורה. כיצד יוכל התלמיד חכם לדבר עם אחד שעדיין נמצא בתוך אורווה? עם הארץ עומד שם באורווה, פיו מלא בתערובת דגנים משובחת, והוא נוער כחמור. מה יקרה אם התלמיד חכם ידפוק על דלת האורווה ויאמר, "בא תשמע משהו". אז העם הארץ ממשיך לנעור, והתלמיד חכם מדבר. אלו שתי שפות שונות לגמרי - יש לי ניסיון בזה. דיברתי עם אנשים, שאפילו לא התחילו להבין על מה אני מדבר. רק מי שמכיר מושגים של התורה, לפחות בגמרא, מסוגל לתקשר עם עולם התורה, ולהעריך ולהבין את מה שהם אומרים לו.

ניחוח המתוק של בן ישיבה

ברגע שאדם מבין את הרעיונות הללו עליהם דיברנו, מבטו על עם ישראל משתנה לחלוטין, כי עכשיו הוא מבין מי הם באמת בני האצולה של אומתנו. כשאתה רואה בן ישיבה, תלמיד חכם, אתה יודע שהוא הקרוב ביותר לקדש הקדשים, הוא קרוב יותר לקב"ה מכל אחד אחר, ואתה מעריץ אותו, הוא עושה עליך רושם. זהו שאומרת הגמרא (ברכות מג, ב): "עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון" - יום יבוא ותלמידי החכמים הצעירים, בני הישיבה המבלים את ימיהם ולילותיהם לימוד, יפיצו ניחוח מתוק כמו עצי הארז בלבנון. פירושו של דבר, שיום אחד העולם יכיר את האמת; העולם כולו ילמד להסתכל דרך עיניו של הקב"ה, וכולם יכירו בכך שלומדי התורה הם אלו שמפיצים את הניחוח המתוק ביותר בעולם.

אולם מאתנו מצופה להכיר באמת הזו גם כיום. כאשר אתה רואה בן ישיבה, עליך לתאר בדמיוןך ניחוח מתוק של זר שושנים. נניח שאתה רואה קבוצה של בחורי ישיבה פוסעים ברחוב. לכאורה, אין בהם שום דבר מושך במיוחד. כולם לובשים את אותם מדים, כולם בשחור לבן; שום דבר מיוחד. אז מה יש בהם? מה כאן כל כך חשוב?

אבל אם הפנמת את הלקח הזה של פרשת פקודי, אז אתה מבין שבחורי ישיבה אלו הם בני האצולה של אומתנו. במשך ארבעים השנים במדבר, למד עם ישראל כי אין אומתנו אומה אלא בתורתה. זוהי נשמת אפינו, זה מי שאנחנו - עם התורה. ואלו שממשיכים להזרים את דם התורה בעורקי אומתנו, הם אלו שמחזיקים אותנו בחיים. לומדי התורה הם בני האצולה של העם היהודי, אותם אנו מעריצים, ואליהם אנו שואפים להידמות. וככל שאדם מחבר את עצמו יותר לתורה, כך גדלה מעלתו המיוחדת בתוך עם ה'. ברגע שהבנת זאת, קיבלת נקודת מבט חדשה על עם ישראל, וזכית ללמוד לראות את אומתנו כפי שהקב"ה רואה אותה - כעם התורה!

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

מגן ישענו - פה הכוונה לגאולות שנגאלנו מהצרות שקמו מזמן לזמן. כל התשועות שאירעו לאבותינו ולנו באו רק ממך לבד כי אתה היית המגן המושיע, וגם כשנולדה צרה היוצאת מכלל מהלך החיים, וצריכים אנו לישועה מיוחדת, הרי גם אז אתה נמצא לנו מגן המפסיק בינינו ושונאינו. וביותר, אתה מגן ומפסיק שלא תגיע אלינו הצרה כלל, עד שרוב פעמים איננו יודעים אפילו על ההצלה.

אתה הוא - רק אתה, כי הוא למעט בא, כי רק אתה לבדך המטיב והמושיע.

לדור ודור - קאי אלמעלה [אתה הוא לדור ודור] ואינך פוסק מחסדך כמו שאמר להלן, "לא כלו רחמך ולא תמו חסדיך". גם קאי אלמטה [לדור ודור נודה לך וכו'] כי אין קץ למספר הטובות והישועות שיש לנו להודות עליהם, ואם נתחיל אנו בשבח לא נגמור לא אנו ובנינו עד סוף הדורות, מלבד מה שבכל דור ודור אתה מוסיף לעשות.

נודה לך ונספר תהילתך - ההודאה היא בינינו ובינך, בהרגשת הלב, בדיבור ובמעשים, ואילו הסיפור הוא לבני אדם על חסדך וגדלך, כדי לעוררם לתהילת ה'.

אלו שתי עבודות ההודאה: א) להביע אליך את הכרתנו [וזה כולל כל ההתבוננות בחסדי ה']. ב) לספר תהילתך לבני אדם כדי שגם הם יכירו.

בענין השני אמר תהילתך כי תהילה מורה על ההתפעלות וההתרגשות, והכוונה שנספר לבני אדם מתוך התרגשות ההודאה כדי לעוררם לתהילת ה'. אמר שכל הודאתנו אינה אלא לך לבד ולא לשום סיבה, וכל סיפור תהילה [ההתפעלות וההתרגשות השבח] אינו אלא תהילתך, ולא נספר שום סיפור אחר ולא נתרגש בשום תהילה אחרת.

על חיינו המסורים בידך - היינו מהלך חיינו, בשלום ובספוק צרכינו וכבודנו וכדומה, ואמר המסורים כי אנחנו מסרנו לך [כי לא יתכן לומר שיש מי שמסר דבר ליד הבורא] בבטחוננו עליך. כי כל מהלך חיינו מיום ליום ובכל רגע הכל אנו מוסרים בידך, דהיינו בכחך, ומאמינים באמונה שלימה שאין שום סיבה שיכולה לעשות כלום בכל המון עניני חיינו אלא אתה ה' לבדך.

ועל נשמותינו הפקודות לך - היינו קיום הנשמה בגוף, ואמר הפקודות כי אנחנו הפקדנו נשמותינו רק בידך לבד על ידי שימנו בטחוננו בך, כמו שנאמר (תהלים לא, ו) בידך אפקיד רוחי, שהוא לשון אמונה ובטחון.

שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

בלימוד התורה, האם יש להתמקד בלימוד עיון ומעמיק או בלימוד בבקיאות ובהספק? האם להעדיף את האיכות או הכמות?

תשובה:

תלוי במי מדובר. בחור ישיבה צעיר, שיש לו את הכוחות לכך - אנו מעודדים אותו ללמוד בעיון ובהעמקה, כי יש לפניו עוד חיים ארוכים, וכדאי לו להשקיע ולהעמיק. משל למה הדבר דומה, לאדם שחורש את שדהו, אם הוא ידחוף את המחרשה עמוק אל תוך האדמה, אז כאשר השוורים ימשכו אותה, היא תחרוש תלמים עמוקים בשדה. לעומת זאת, אם הוא ידחוק את המחרשה רק מעט, החרישה תיעשה בצורה שטחית.

בעודך צעיר, אם תחדיר את סכין המחרשה שלך עמוק אל תוך הסוגיא כדי להבין אותה היטב, כל חיך תמשיך לחרוש תלמים עמוקים בתורתך, אך אם תתחיל את לימודך באופן שטחי, הוא ישאר שטחי לנצח.

עם זאת, אם כבר מאוחר ועוד לא הספקת הרבה בלימודך, וזה תקף כמעט לכל אברך לאחר שעזב את הכולל, כי כבר מאוחר - אז כדאי להזדרז ולהספיק, כי זו עבודה רבה מדי בשבילך לשבת וללמוד כל סוגיא לעומק. לעולם לא תעשה את זה, ואתה תישאר נבער מכל אוצרות התורה הגדולים.

אז כדאי להתחיל להספיק - גם אם פירושו של דבר הוא לימוד מהיר ושטחי. אבל צריך לחזור הרבה על מה שלומדים. תלמד מהר, אבל תחזור על הלימוד כל הזמן, כך תקבל לפחות ידע כללי בתורה.

אז לסיכום, העצה הנכונה בענין זה תלויה למי היא ניתנת.

מדור זה נתרם:

לישועה של אברהם בן נעמי צביה